

מקורות פרשת משפטים-שקלים תשפ"ו איך עושים כסף?

אחותו של רבא שלא נראתה לו 13 שנים והביאה תרנגולת פטומה ויין ישן. אמר רבא מה זה שאינני רגיל? אלא נעניתי לך, קום אכול.

אלשיך: ידמה אל 'הכותב כל נכסיו לאחד מבניו, שלא עשהו אלא אפוטרופוס לשאר בניו'. אומדן דעת הוא שלא יניח את כל השאר ויקנים. כך הוא יתברך העשיר את אחד ויתכן שהניח את השאר ויקנים! הלא גם הם בניו?! אלא אפוטרופוס מינהו, לזון את הדלים וחלק הדלים אצלו עודף על חלקו.

4. מגילה יג,ב: אם על המלך טוב יכתב לאבדום ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על יד עשי המלאכה' - אמר ריש לקיש: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך **הקדים שקליהן לשקליו** והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים.

תוספות: שמעתי שעשרת אלפים ככר כסף עולים חצי שקל לכל אחד מישראל.

שמות ל: זה יתנו כל העובר על הפקודים, מחצית השקל בשקל הקודש.

רש"י: זה יתנו - הראה לו הקב"ה כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו.

עצי זית ב/פתיחה לשבת הגדול: ברור אשר נותני צדקה לא מיעני ואדרבה עשר בשביל שתתעשר וכהנה רבות, וכתבו דזה הטעם אשר 'כופים על הצדקה' וילכאורה כיצד כופים על מצווה שתלויה בחסד? דכלל גדול הוא 'זה נהנה וזה לא חסר' - כופים על מדת סדום! אם כן בצדקה דהנותן לא חסר משום דלא מיעני והמקבל נהנה, כופים על הצדקה. והנה אם אחד מדליק מנר הדולק אלף נרות - לא נחסר כלום. וזה שהראה לו מטבע של אש, כך אם נתנו צדקה לא יחסר ממנו ח"ו.

הרבי מליובאוויטש, שבת נצבים וילך תשמ"ג: כאשר יהודי מחליט לתת סכום גדול לצדקה, עוזר לו הקבה שיצליח להביא את המחשבה הטובה לידי פועל וישתכר בריבוי גדול. ידוע הסיפור שאירע אצל מו"ח אדמו"ר כשעמדו להדפיס את ספרי הצמח צדק ונכנס אברך והתחייב לתת את הסכום שהיה לא בערכו כלל, ופתח לו הקב"ה צינורות חדשים שהצליח לתת כל הסכום ונשאר לו כמה פעמים ככה.

1. שמות כב: אם כסף תלווה את עמי את העני עמך, לא תהיה לו כנשה לא תשימון עליו נשך: אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו.

מכילתא: רבי ישמעאל אומר כל 'אם' ו'אם' שבתורה רשות חוץ מזה ועוד שניים: 'ואם תקריב מנחת בכורים', 'ואם מזבח אבנים תעשה לי'. אף כאן חובה, שנאמר 'כי פתח תפתח את ירך לך והעבט תעביטנו [תלווה ותמשכן] די מחסרו'.

ספורנו: אם לא יתקיים הכתוב 'אפס כי לא יהיה בך אביון', אלא 'כי לא יחדל אביון' ואז יקרה שתלוה.

דעת זקנים: אומר הרב יהודה חסיד, דנכתב 'אם', לפי שפעמים הוא רשות, כגון הלוי ואינו משלם.

2. רמב"ם מתנות עניים ז, ז-ח: שמנה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו. מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלוואה או עושה עמו שותפות... עד שלא יצטרך לבריות. ועל זה נאמר 'החזקת בו גר ותושב וחי עמך' - כלומר החזק בו עד שלא ייפול ויצטרך.

הליכות בין אדם לחברו (הרב יעקב יצחק פוקס) עמוד רנד: אם מצבם הכלכלי מתיר קבלת צדקה וישנאלעו להוצאה כספית כבדה כמו נישואי ילד ואינם מסוגלים לממן מההכנסות השוטפות] - יש לראות מראש את מתן ההלוואה בצדקה ואף ניתן להחשיבה לכתחילה כמעשר כספיים.

תנחומא משפטים: 'אם כסף תלווה את עמי' - אשרי אדם שהוא עומד בניסיונו, שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה. העשיר - מנסהו אם תהא ידו פתוחה לעניים.

3. אור החיים: ישאל השואל בראותו כי ירבה כבוד אדם בזהב לרוב ואוצרותיו מלאים הון עתק ללא צורך בו ויאמר מה הנה אוצרות זהב ללא דבר? למה יהיה זה גדול מיעקב אבינו אשר שאל 'לחם לאכול ובגר ללבוש'? לזה אמר: 'אם כסף תלווה את עמי', פירוש אם ראית שהיה לך כסף יותר על מה שאתה צריך לעצמך, ואתה מלווה לעמי - דע לך שאין זה חלק המגיע, אלא חלק אחרים שהוא העני עמך... ורמז שלא יתנשא על העני, 'לא תהיה לו כנושה' לשון נשיאות - כי משלו הוא נותן לו.

כתובות סז,ב: ההוא [עני שהצטרך לבריות] בא לפני רבא. אמר לו במה אתה סועד? אמר בתרנגולת פטומה ויין ישן. ואינך חושש לדוחק הציבור? אמר: וכי משלכם אני אוכל? משל הקב"ה אני אוכל, שנאמר 'עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם'... באה